

Srečanja pod Janakom

SZ steber Janak Čulija

✉ in 📷 Andrej Štremfelj

Moje prvo srečanje z Janakom je bilo leta 2000. Po Andrejevi smrti je bilo ozračje na odpravi moreče; sicer nekoliko prikrito z mladostno vulgarnim vedenjem, pa vendar. Soglasno smo se odločili za prekinitve odprave. Vsi so hoteli čim prej domov, celit krvavečo rano. Meni pa se ni mudilo. Prvič zato, ker je bil del mojega doma (Marija in Katarina) namenjen v bazo, drugič pa zato, ker zlepa ne izpustim priložnosti, da bi si ogledal še kak skrit kotiček Himalaje. Takrat sem si želel videti goro, po kateri je imela naša odprava ime – Janak. Naš prvotni načrt je bil med drugim tudi preplezati Janak, vendar takrat nepalske oblasti te gore še niso uvrstile na seznam dovoljenih vrhov.

Janak iz pomožne baze na koncu ledenika Broken

Gostišče v Lobučah sem zapustil s prvim svitom. Skozi ozko sotesko sem se prebil na ledenik Broken in po stranski moreni mimo dveh ledeniških jezer zgodaj popoldne prišel do konca. Pred mano je bil samo še kratek in precej preprost ledeniški plato, nad njim pa Janak Čuli, odet v bela jesenska oblačila, z neskončno modrino v ozadju. Južna stena je žarela v popoldanskem soncu in jugozahodni steber, ki pripelje naravnost na vrh, se je ponujal kar sam.

Sestopal sem po prijetni stezi visoko nad Gunza Kolo. V senci pod macesni, jelkami, hrasti in rododendroni je bilo hladno. Zadnjo noč sem prespal v Gjabli. Bil sem kar malo razočaran, ker Marije in Katarine še ni bilo tam. Pod košatimi krošnjami

V spodnjem delu stene

so se že začeli pojavljati šopi bambusa, ko sem ju zagledal na stezi daleč pod sabo. Nista me opazili. Marija je hodila prva, s sklonjeno glavo in pogledom usmerjenim v tla, za njo pa Katarina. Polglasno sta klepetali. Užival sem v teh trenutkih, ko sem ju lahko gledal, ne da bi to vedeli. Potem pa nisem več zdržal in sem ju na glas ogovoril. Veselje je bilo nepopisno. Veselje nad tem, da smo spet skupaj, da se imamo radi, da sploh smo, zdaj in tu. Objem, poljub, nato pa neskončen klepet. Saj se nismo videli že celo večnost (mesec in pol). Pot, po kateri sem v zadnjem mesecu hodil že dvakrat, mi je minila kot en sam dolg trenutek. Dnevi, ki so sledili, so bili nepozabni.

2005

Čomo Lenco mi je vzel tri leta, ne da bi ga sploh videl. Naslednje leto pa je pripadlo Daulagiriju in dogodkom, povezanim z njim. Enkrat vmes me je Marjan, Andrejev oče, prosil za spremstvo na poti do sinovega groba. Privolil sem. Iz tega se je rodila prva dolenska alpinistična odprava v Himalajo. Tik pred odhodom,

leta 2005, so jo zaradi zdravnikove zadržanosti odpovedali. Z Mihom sva hkrati s to odpravo načrtovala vzpon na Janak. Bila sva tako naravnana, da sva se odločila poskusiti sama.

Na svoji tretji aklimatizacijski turi sva si na koncu stranske morene postavila šotor za pomožno bazo. Stena je bila videti prav taka kot pred petimi leti. Le vreme se še ni povsem ustalilo. Pred glavnim vzponom sva potrebovala še eno spanje na višini nekje nad šest tisoč metri. Odločila sva se za vzpon na še nepreplezani Lašar I. Dostop je bil še daljši kot pod Janak. Skoraj trinajst kilometrov je bilo do prvega bivaka in kakih tisoč metrov višinske razlike. Prvič sva spala pod Lašarjem II, na razcepu ledenika Tsisima. Drugič sva šotor postavila pod SZ-greben Lašarja I; tam sva nameravala sestopiti ob vrnitvi z vrha. Naslednjega dne sva preplezala čudovito smer po južnem ozebniku gore. Sanjsko vreme in odlične razmere nama je nekoliko zagrenil le veter, ki je prinesel tak mraz, da sva se z gibanjem komaj še lahko dovolj ogrevala. Razgled je bil ves dan nor. Zdelo se mi je, kot da sem na balkonu, pred mano pa ves blišč, ki ga premore pogorje njenega veličanstva Kančendzenge. Prav vrhovi tretje najvišje gore na svetu so bili kot krona tega osupljivega stvarstva. Strmel in čudil bi se lahko dneve.

Po ogledu stene in dostopa podnjo sva se morala dokončno odločiti. Mene je neizmerno vleklo v steber, Miha pa je bil bolj zadržan in se je bolj nagibal k smeri po žlebu v desnem delu stene. Razumel sem njegovo stisko, saj je že ves čas odprave deloval samo s tričetrt svoje zmogljivosti. Z najinim medicinskim znanjem nisva bila kos njegovemu vnetju grla. Za smer, kot je steber v Janaku, pa moraš biti stoodstoten. Zato sva se odločila za žleb.

Steno sva preplezala v enem dnevu. Zadnjih pet raztežajev sva se varovala. Na robu je pihal tako močan veter, da sva hitro zavrgla prvotni načrt za nočno napredovanje na vrh. K tej odločitvi so pripomogli tudi oblaki, ki so prekrili nebo. Nisva si znala predstavljati, kako bi brez pomoči mesečine našla pot na vrh. Čim prej sva se morala zavarovati pred vetrom, saj sva bila brez šotora in spalnih vreč. Pol noči sva kopala, preostalo polovico pa predremala in se tresla v plitvi luknji. Prvi jutranji žarki so v meni prebudili žarek upanja, naraščajoča oblačnost

z juga pa me je postavila na realna tla. Moja edina misel je bila, kako čim hitreje dol. Že po prvem spustu je začelo snežiti. Snežilo je tako na gosto, da so se že po petih minutah usuli prvi plazovi. To je trajalo vse do vznožja stene. Petnajst spustov po vrvi, petnajst sidrišč; pekel, za katerega upaš, da se bo enkrat končal. Spust prek krajne počji je pomenil samo konec neposredne nevarnosti. Naponi pa so se nadaljevali vse do letališča v Suketarju, saj sva izpod stene do letališča potrebovala le dobre tri dni.

Bila je mlada, z azijsko poševnimi očmi in črnimi lasmi, z modro sponko spetimi v čop. Nosila je dolge hlače vojaško sive barve in rjavo križasto bluzo z ovratnikom. V nosu je imela zlat uhan precej grobe izdelave. Iz majhnega črnega nahrbtnika, ki je bil bolj podoben šolski torbi, je vzela ozek blok s potrdili. Med pisanjem z za te kraje zelo imenitnim svinčnikom so ji na nos stopile potne kaplje. Potrdilo mi je dala v podpis in mirno vzela štiri tisoč rupij. Potem je odšla po vasi in izginila tako, kot je prišla – Debika Kirati, maoistka.

2006

Na ponjavi pred šotorom sva izbirala opremo in hrano. Pred dnevom sva se vrnila iz pomožne baze pod Patibaro in nisva našla volje za tako pomembno opravilo. Janaka še nisva videla, saj sva imela preveč dela na Patibari. Dni, ko sva počivala v bazi, še nisva naštelja za teden. Glede na videz preostalih sten sva pričakovala precej ledu in skale. Zato sva izbrala kakih petnajst skalnih klinov, nekoliko zmanjšana kompleta zatičev in metuljev ter devet lednih vijakov, poleg tega pa še dvojno plezalno vrv in narezane pomožne vrvice za predvidene spuste, šotor za pomožno bazo in enojnega za v steno, spalni vreči, kuhalnik, posodo, nekaj hrane (še največ za v pomožno bazo) in rezervne obleke ... Nabralo se je veliko, saj si nisva smela privoščiti, da bi nama ob prihodu v pomožno bazo kaj manjkalo. Imela sva namreč natanko štiri dni časa, da se premakneva iz baze na Pangpemi v pomožno bazo pod Janakom, preplezava steno in vsaj do polovice tudi sestopiva. Za pozneje je bilo napovedano slabo vreme in nisva želela doživeti lanskega meteža v tej steni.

Zjutraj sva zaspala. V pol ure sva bila nared. Stopila sva iz varnega zavetja v ne preveč

mrzlo zvezdno noč. Nahrbtnik je bil težak, še posebno, če sem pomislil, da bom moral vse to prnesti čez steno. Spodnji del stene je bil grozen. Pričakovala sva hitro napredovanje po pobočjih in žlebovih, po katerih so se že spustili plazovi. Namesto tega sva se neenakomerno pogrezala v prhek sneg, praskala po ledu pod njim in občasno poiskala katero izmed številnih skritih razpok. Prečenje proti prvemu skalnemu otoku nad krajno počjo je bilo mučno in zamudno. Globoki ledni žlebovi, zasuti s prhkim snegom, in gola ledena rebra, včasih zelo tanka, iz krhkega ledu, so bili vaja v potrpežljivosti. Raz, nasajen na prve skale, je bil novo razočaranje. Navzdol nagnjene stopnice iz vodnega ledu, ki so v mraku strmo izginjale proti navpičnemu skalnemu rebro, so naju privedle v vznožje strmih žlebov med seraki in omenjenim stebrom. Zdanilo se je. Navezala sva se in Rok je kmalu izginil za robom seraka. Potegnila sva dolg raztežaj, v katerem sva plezala oba hkrati; varovala sta naju dva ali trije vmesni klini. Rok se je ustavil šele na široki snežni polici na vrhu serakov. Privoščila sva si kratek počitek in olajšala nahrbtnika za skromen prigrizek in nekaj pijače.

Sledilo je plezanje v strmih žlebovih z neprijetnim prehodom prek skalnega praga. V vznožju skalne stopnje sem si uredil varovališče. Rok je mojstrsko ugnal prva gladka mesta v granitni pregradi, meni pa je preostal drugi del z veliko strmega kombiniranega plezanja vse do začetka osrednjega ledišča v steni. Neskončno dolg raztežaj, v katerem sva spet plezala oba hkrati, naju je pripeljal do značilne razpoke v zgornjem delu ledišča. Tam je poskrbela za dobro razpoloženje široka in povsem ravna polica, na kateri sva si postavila šotor. Upala sva, da bova še ta dan napela dva raztežaja naravnost gor do prečke, saj bi bilo plezanje v popoldanskem soncu precej prijetnejše od jutranjega zmrzovanja. Stena nad nama je kazala precej neprijazen obraz. Bila pa sva prepozna in sva si do noči komaj za silo uredila skromno bivališče.

Večer je bil lep. Nižji vrhovi tik pred nama in tisti višji daleč na obzorju so drug za drugim izgubljali rdeče oblačilo zahajajočega sonca. Takoj zatem je kovinsko modra barva naznanila začetek mrzle noči. V šotoru je za prijetno razpoloženje poskrbel kuhalnik. Pripravila sva si

skromno ležišče brez ležalne podloge in spalnih vreč. Dokler sva kuhala, je bilo še kar znosno, potem pa naju je začel gristi mraz. Čisto počasi se je priplazil v šotor, povsem neslišno, pa vendar tako zelo občutno. Ni nama dal miru. Drgetala sva, se prestavljala z boka na hrbet, s hrbta na drugi bok in spet nazaj. Kmalu je bilo predstavljanja več kot dremanja in treba se je bilo lotiti kuhanja in s tem posredno tudi ogrevanja. Tako kot vsaka mora se je tudi ta noč iztekla. Rodilo se je sivo jutro.

Pogled iz šotoru me ni prav nič razveselil. Jutro je bilo na pogled »poscано«. Obzorje je bilo zabrisano z vlago, ki je v obliki kopren silila proti nebu, proti Janaku, proti nama. Pospešila sva priprave na odhod in ob šestih sem se že zagnal v strmo in trdo ledišče za šotorom. Raztežaj sem končal sredi skal, pod strmo počjo, ki je pomenila najkrajši pristop do zgornje prečke. Rok se je svojega raztežaja lotil optimistično. Pod navpično počjo pa je vendarle šel pogledat okoli vogala, ali je z druge strani kaj prijaznejša. Kmalu je bil nazaj. V popolnoma izpostavljenem opornem plezanju je zmožgel najtežje mesto v steni in pogumno potegnil raztežaj vse do stojišča na prečki. Za robom se je pokazalo dolgo ozko ledišče, ki je predvsem na začetku presenetilo z velikim naklonom. Led je bil slab. Veliki krožniki odkruščenega ledu so nevarno tolkli po nogah, ki so bile po večini samo s konicami derez povezane s stekleno površino. Dva raztežaja prečenja, povrhu vsega še v rahlem spustu, sta nama vzela zelo veliko časa. Ves čas sem se tolažil s tem, da bova imela nazaj grede, ko bo treba prečko spet preplezati, luknje za orodje že narejene. Pa ni bilo tako. Popoldansko sneženje nama je s tanko plastjo snega pokrilo prav vse. Še kline, ki sva jih pustila v steni, sva s težavo našla.

Ključno mesto v steni

Za prečko sva pričakovala nekakšen žleb, ki bi naju pripeljal za vršno glavo na greben. Razočaranje je bilo popolno. V zameno se je ponujala strma skalna stena, ki ni obetala skorajšnjega lažjega in hitrega napredovanja. Po treh raztežajih resnega kombiniranega plezanja pa je le popustila. Vrv sva pustila pod skalnim previsom in nenavezana dosegla greben. Medtem so naju zakrili oblaki, ki so se privalili s tibetanske strani. Občasno je rahlo snežilo in vrh, ki se je sem in tja prikazal nad nama, se je zdel še zelo daleč. Bliže sva mu bila, močnejše je snežilo. Vsak zase sva s strahom razmišljala o sestopu v takem vremenu. Zato sva se še bolj potrudila. V megli in gostem sneženju je ostra grebenska rez naenkrat postala položna in zagazila sva na precej prostoren vrh.

Šestletne sanje so se uresničile. Kako lepo je objeti prijatelja na vrhu. Kakšna solzica sreče se je skrivala za temnimi stekli očal. Rok in jaz; eden ne daleč od začetka svoje poti, drugi blizu konca. Prva Zemljana, odkar se je to mogočno gorstvo dvignilo iz povprečja neskončnih ravnin. Neskončno sama sredi himalajskega ničā. Sama samo fizično, sicer pa v srcih in mislih mnogih, ki so bili tisoč kilometrov daleč stran. S satelitskim telefonom sva določila svoj položaj in napravila nekaj posnetkov. Videlo se tako ali tako ne bo veliko. Oba sem naglas opomnil, da je konec zgodbe še daleč, dobrih tisoč metrov niže, na prostranem platoju ledenika Broken.

Do večera sva se spustila k bivaku. Že pri drugem spustu se nama je zataknila vrv. Na srečo sva zagato hitro rešila. Prečka nama je spet vzela veliko časa, čeprav sva plezala hkrati, vsak na svojem koncu vrvi. Pospravila sva šotor in se spustila v noč. Rok me je opozarjal, da grem predaleč navzdol, pa sem kar trmaril. Na robu mi je slaba svetloba z oblaki zakrite lune razkrila prepadno zahodno steno. Res sem se spustil predaleč. Vzpon ob vrvi nazaj do stojišča mi je vzel zelo veliko moči. Rok je stojišče premaknil za pol raztežaja navzgor, potem pa sem začel prečiti strme žlebove v tegu vrvi. Baterije v čelni svetilki je dokončno pobralo. Oblaki so povsem zakrili nebo in postalo je temno kot v rogu. Na pamet sem se spuščal, ves čas močno v prečko, da sem dosegel pobočja, ki so vodila proti vznožju stene. Otipal sem gladko ledno površino in na pamet zavrtal ledni vijak. Po

Prvi raztežaj v prečki

občutku je kar dobro prijel. Kljub temu sem za vsak primer zavrtal še enega.

Zadnje luknje za spust sem vrtal že v dnevni svetlobi. Velikanski oblak, ki je zrasel nekje nad indijsko ravnino, se je najprej dvignil visoko v nebo, potem pa se je počasi razlezel proti Januju. Kot da bi ga privlačila nevidna sila himalajskih velikanov. Igra narave, ki sva jo opazovala iz visoke himalajske lože, naju je tako prevzela, da sva za nekaj časa pozabila, kje sva. Prek ledenega previsa, okrašenega z velikanskimi ledenimi svečami, sva se spustila na položnejše pobočje, nevarno blizu serakov. Vznožje stene je bilo povsem blizu.

Prvi sončni žarki so naju ustavili sredi ledeniškega platoja. Stena Janaka je bila še v senci, sončne celice na telefonu pa so to čudo obudile v življenje in prek satelita so prvič odplavale domov vesti o najini srečni vrnitvi. Odrešitev za domače in začetek kalvarije za naju. Zbranost, ki je morala biti zadnja dva dni, še posebno pa zadnjo noč, popolna, je začela hitro popuščati. Obrambni zid se je nezadržno rušil

in utrujenost je vdiral v telo z vso močjo. Po ravnem in navzdol je še nekako šlo, toda zadnji vzpon do šotora pomožne baze se je zdel daljši in napornejši kot vsa stena.

Sauni. Gospodinja, tista, ki gospodari za ognjiščem, v kuhinji, pogosto pa kar v vsem lodžu. Za vse, kar želiš, se obrneš nanjo; spanje, hrano, skladišče za tovore, novice v vasi in informacije o poti. Šerpa Cering Lamu je ena izmed njih. Popolnoma obvladuje položaj v lodžu Kančendzenga v Suketarju, v katerem sva z Mihom dva dni čakala na letalo. To sta bila jesenska dneva, deževna in hladna, v kakršnih se najbolje počutiš v spalni vreči ali pa ob ognjišču. Cering je prijazna ženska. Za vedno nasmejanim obrazom se skriva neverjetna energija. Stara brazgotina na licu, ki si jo je mogoče prislужila kot neukrotljiv otrok nekje na vasi, ne moti njenega prijaznega videza. Ne preveč bohotne črne lase vedno nosi spete v čop, tiste sprednje, ki ji silijo na oči, pa občasno odrine z roko. Njena skromna obleka, široke pikaste hlače in raztegnjena majica, je pravzaprav nenavadna za te kraje. Ima leto dni staro hčerkico, ki je izjemno prikupen in potrpežljiv otrok. Mož je šel s trebuhom za kruhom nekam v arabske dežele.

Od jutra do večera je nenehno v pogonu. Ženska stroj. Kot da bi imela deset rok. Skoraj sem začel verjeti, da ima sposobnost biti na več krajih naenkrat. Noben njen korak ni brez učinka. Vsak njen gib z roko ima določen namen. Enkrat doji, malo si kar s koleno pritiska na prsi, vmes pa urno in spretno oblikuje momote. Redki so trenutki, ko se otroku lahko vsa posveti. To stori z značilno materinsko nežnostjo. Drugič pomiva posodo, čepe ob velikem lavorju. Njeni gibi so hitri in racionalni. Vmes pomeša hrano, ki se kuha v voku, črnem od saj, pogreznjenem v prvi luknji ognjišča. Premakne polena, da ogenj zagori z večjim plamenom, posoli jed v sosednji posodi, doda na kose narezano suho meso, ki je viselo izpod stropa, začimbe, ki jih je prej trla v terilnici: česen, čebulo in ingver z malo soli in čilija; pomiva naprej, se loti kuhanja čaja z

mlekom, ki si ga je naročil mimoidoči gost, še prej se oglasi na telefon v sosednjem prostoru, spotoma pobere umazane kozarce z mize, naloži novo proso za tomba čang drugemu gostu in ga zalije z vrelo vodo, ki jo je enkrat mimogrede zavrela na ognjišču, ko je bilo nekaj trenutkov prazno, in jo nalila v termovko; s hrbitščem roke si odmakne lase, ki so ji zlezli preveč na čelo, si umije roke, spretno olupi in nareže čebulo za pripravo dala, porine mali, ki je začela sitnariti, v roke žlico, da bi jo zamotila, in kadar se ji valja pod nogami ali je le preveč sitna, si jo naloži na hrbet in nekaj časa dela sklonjena, tako da se mala sama drži za njena ramena. Če pa otrok potrebuje daljšo bližino mame, si ga s kosom blaga z dvema, tremi gibi spretno priveže na hrbet in dela naprej.

Rok na vrhu Janaka

In če medtem prideš skozi vrata in vprašaš: »Sauni, kosta ca?«¹, vedno zmigne z glavo v stran, to v Nepalju pomeni prikimavanje, in z nasmehom odgovori: »Ramro ca!«²

SZ-steber Janak Čulija (7070 m) sta Rok Zalokar in Andrej Štremfelj preplezala 5. in 6. maja 2006. To sta bila prvenstvena smer in prvi pristop na vrh; IV–V, 60°–70°/III, 45°–55°, 1150 m, 24 ur efektivnega plezanja, 14 ur sestopa (19 spustov ob vrvi po 60 m), bivak na 6800 m. ●

¹ Sauni, kako gre?

² Dobro!